تحلیلی بر پذیرش قطعنامه ۵۹۸ توسط ایران در گفت‌وگوی «جوان» با حجت‌الاسلام محمدمهدی بهداروند

امریکا فکر می‌کرد با پذیرش قطعنامه حرکت انقلاب متوقف می‌شود

■ احمد محمدتبریزی

قطعنامه ۵۹۸ در تاریخ ۲۷ تیر ۱۳۶۷ از سوی ایران پذیرفته شد تا جنگ تحمیلی پس از هشت سال به پایان برسد. هرچند با وجود پذیرش قطعنامه توسط دو کشور، صدام بدعهدی خودش را نشان داد و به کشورمان حمله‌ور شد که باز هم دستش از خاک ایران کوتاه ماند. پذیرش قطعنامه ۵۹۸ توسط امام خمینی(ره) اتفاق مهمی در تاریخ کشورمان است که باید به خوبی مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد. برای بررسی بهتر این قطعنامه با حجت‌الاسلام محمدمهدی بهداروند رئیس دبیرخانه قطعنامه ۵۹۸ گفت‌وگویی انجام دادیم که در ادامه می‌خوانید.

■■■

سال‌های آخر جنگ و به ویژه پس از عملیات کربلای ۵ وضعیت جبهه‌های ما را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

عملیات کربلای ۵ که اتفاق افتاد و ما تا نزدیکی‌های دیوارهای بصره رسیدیم، ایران دیگر دست برتر را در جنگ داشت. کشورهای قدرتمند حامی صدام امکان گرفتن بصره توسط ایران را می‌دادند و نگران موازنه قدرت به نفع جمهوری اسلامی بودند. به همین خاطر کشورهایی که در شورای امنیت مأموریت داشتند، قطعنامه ۵۹۸ را تدوین کردند و ایران یک سال این قطعنامه را تعلیق نگه داشت. ایران معتقد بود بندهای قطعنامه باید تغییر کند. ایران در موضع قدرت قرار گرفته بود و ابرقدرت‌ها نمی‌خواستند عراق بازنده جنگ باشد و اقدام به صدور قطعنامه ۵۹۸ کردند. تغییر موازنه قدرت به سود ایران اصلی‌ترین دلیل ابرقدرت‌ها برای صدور قطعنامه ۵۹۸ بود.

قطعنامه ۵۹۸ با چه فاصله‌ای پس از عملیات کربلای ۵ صادر شد؟

عملیات کربلای ۵ زمستان سال ۱۳۶۵ انجام می‌گیرد و قطعنامه ۵۹۸ تیرماه ۱۳۶۶ صادر می‌شود. ایران یک سال نه قطعنامه را قبول و نه رد کرد و معتقد بود بندهایی از قطعنامه باید تغییر کند. مطرح شدن تعیین متجاوز و غرامت از خواسته‌های ایران در قطعنامه بود. در نهایت با گنجاندن این موارد در قطعنامه ۵۹۸، ایران در تیر ۱۳۶۷ قطعنامه را قبول کرد.

اینکه عده‌ای می‌گویند ایران به خاطر وضعیت جبهه‌ها در سال ۱۳۶۷ قطعنامه را پذیرفت تا چه اندازه درست است؟

در اواخر جنگ ایران از موضع ضعف قطعنامه را قبول نکرد. این با مبانی گفتمان جهاد و شهادت امام همخوانی ندارد که ایران از ترس و ضعف تن به پذیرش قطعنامه داد. عبارت امام را همه یادشان هست که می‌فرمود ما چه بکُشیم و چه کشته شویم پیروزیم. کسی از موضع ضعف قطعنامه را قبول می‌کند که معتقد به این شعار نباشد و شکست و پیروزی ظاهری و مادی برایش ملاک باشد. منتها حوادثی هم در اواخر جنگ رخ داد که منجر شد امام جام زهر را سر بکشد. نامه‌ها و صحبت‌هایی که شد دست به دست هم دادند تا قطعنامه پذیرفته شود. اواخر جنگ نگاه مسئولان به جنگ، نگاه سخت‌افزاری، تجهیزاتی و مادی بود؛ در حالی که جنگ ما جنگ اراده‌ها بود و نه جنگ سخت‌افزارها. اواخر جنگ سران مملکت و قوای نظامی معتقد بودند جنگ باید تمام شود. بعد ما کدهایی داریم که حرف این مسئولان را زیر سؤال می‌برد. بخشی از این حرف‌ها حقیقت بود که می‌گفتند مردم به جبهه نمی‌روند اما این حرف به معنی قهر کردن با جبهه‌ها نبود بلکه نظام اداری و اجرایی ما با کسانی که به جبهه می‌رفتند برخورد بدی داشت. طلبه‌ها، دانشجویان و کارمندانی بودند که از محل درس و کارشان به خاطر حضور در جبهه اخراج می‌شدند. نظام دفاعی با نظام اجرایی هماهنگ عمل نمی‌کرد. بخشی از مردم محصل و کشاورز بودند و در فضای خاصی به جبهه می‌آمدند. معمولاً در فصل زمستان که ما اعزام نیرو داشتیم و عملیات‌های سالانه‌مان را انجام می‌دادیم این نیروها به جبهه می‌آمدند. از فروردین به بعد خیلی نیازی به نیروی آفندی نداشتیم.

بحث نبود نیرو در اواخر جنگ را چطور تحلیل می‌کنید؟

اینجا دو نگاه در بحث نبود نیرو اهمیت دارد، یکی اینکه مردم با دفاع و گفتمان دفاعی قهر کرده‌اند و به جبهه نمی‌آیند. دیگر آنکه فضا به گونه‌ای است که دیگر نمی‌توانستند به جبهه بیایند. سیداحمد خمینی در خاطراتشان نقل می‌کنند که وقتی عملیات مرصاد انجام شد و جمعیت زیادی به غرب کشور هجوم آورد امام فرمود اگر می‌دانستم مردم این‌قدر در صحنه هستند قطعنامه را قبول نمی‌کردم. تحلیل قطعنامه ۵۹۸ نباید جزیره‌ای باشد. باید سیاست، اقتصاد، فرهنگ، اجتماع و مسائل نظامی را به صورت همزمان و سیستمی در نظر بگیریم. نباید تمام تأثیر را به گردن یک شخص بیندازیم ولی هر کدام از اشخاص در آن زمان تأثیری داشتند که در نهایت منجر شد ما قطعنامه ۵۹۸ را بپذیریم. این پذیرش نیز به معنای قبول شکست نبود. قبول قطعنامه ۵۹۸ اثبات حقانیت جمهوری اسلامی است. وقتی عملیات غدیر را در جنوب انجام دادیم به امام پیغام دادند دشمن را از مرز بیرون کرده‌ایم و می‌توانیم تا بصره هم برویم. اما وقتی امام این پیام را شنید فرمود ما در پذیرش قطعنامه تاکتیکی عمل نکرده‌ایم و واقعاً مقید به قبول قطعنامه هستیم. پس از مدتی نیز دنیا متوجه متجاوز بودن صدام می‌شود و سازمان ملل هم این موضوع را اعلام می‌کند و حقانیت ایران اثبات می‌شود. جمهوری اسلامی با قطعنامه ۵۹۸ دفاع مقدسش تعطیل نشد. دفاع مقدس چون یک گفتمان بود جایش را در کشورهای منطقه باز کرد. سبب انقلاب‌ها، جنبش‌ها و نهضت‌های زیادی در سطح منطقه شد. لبنان، عراق و سوریه نمونه‌هایی از این گفتمان هستند.

پذیرش قطعنامه در آن مقطع را به سود ایران می‌دانید؟

پذیرش قطعنامه بهترین اتفاق برایمان بود. امام آدمی نبود که بلوف سیاسی بزند و تحت تأثیر حرف دیگران قرار بگیرد. امام بر اساس یک مبانی فقهی جنگ را اداره کرد. این روایت که از گمانه‌زنی مؤمن پرهیز کنید چون به نور خدا نگاه می‌کند گویای همه چیز است. حوادثی که پس از قطعنامه اتفاق افتاد نشان می‌دهد امام چه تصمیم حکیمانه‌ای گرفتند. حقانیت ایران در سطح دنیا ثابت شد و رویکردهای زیادی که برگرفته از دفاع مقدس بود خودش را نشان داد. البته دنیا نیز دست صدام را برای انجام هر کاری باز گذاشته بودند. بعثی‌ها جزایر مجنون و فاو را خیلی شدید بمباران شیمیایی کردند و حتی قرار بود دست صدام برای بمباران شیمیایی شهرها هم باز گذاشته شود. معتقدم تصمیم امام تصمیمی بجا، هوشمندانه و حکیمانه بود.

نظام بین‌الملل نیز با تغییر بندهای قطعنامه و تأمین نظر ایران می‌خواست قطعنامه پذیرفته شود؟

امریکایی‌ها فکر می‌کردند با قبول قطعنامه ۵۹۸ حرکت انقلاب اسلامی متوقف می‌شود. اما نگاه امام فقط به دفاع مقدس در یک جغرافیای خاص نبود. ما باید دو نگاه را از هم تفکیک کنیم. یکی انقلاب اسلامی و یکی نظام جمهوری اسلامی. شعارهای امام مثل مبارزه با کفر در سطح انقلاب اسلامی بود. امریکایی‌ها فکر می‌کردند ایران در نهایت ضعف قرار دارد که قطعنامه را قبول کرده ولی از همان روزی که قطعنامه پذیرفته شد، دشمنان شاهد پیروزی‌های پشت سر هم برای ایران بودند که منشأ آن به قطعنامه ۵۹۸ برمی‌گشت.

قطعنامه‌های قبلی خطرات زیادی از جهت اشغال خاک و نفوذ دشمن داشت؟

قطعنامه‌های قبلی روی آتش‌بس تأکید داشتند و این یعنی عراقی‌ها در خاک ما می‌ماندند و می‌گفتند تا زمان آتش‌بس در منطقه هستیم. دقیقاً مثل بلندی‌های جولان می‌شد که ۵۰ سال است حالت آتش‌بس دارد ولی رژیم صهیونیستی از آنجا خارج نمی‌شود. آتش‌بس یعنی هر کس هر جا هست همان‌جا بایستد. اما امام گفت چنین چیزی را قبول ندارد و باید از مرزهای ما بیرون بروید تا بعد شروع به مذاکره کنیم. امام این مسائل را می‌دید. امام می‌فرمود به این صدام اعتمادی نیست. امام حسن‌البکر و صدام را به خوبی می‌شناخت. امام اول صداقتش را نشان داد و گفت ما در قبول قطعنامه تاکتیکی عمل نمی‌کنیم. سه روز بعد از قطعنامه صدام دوباره عملیاتی علیه ما ترتیب داد که نشان می‌دهد این آدم تا چه اندازه غیرقابل اعتماد بود. خرمشهر دوباره وضعیت خطرناکی پیدا کرد و امام فرمود که خرمشهر باید حفظ شود. پس از حرف‌های جمعیت زیادی از سراسر ایران در جبهه‌ها حاضر شد. دیگر پوتین و اسلحه و لباس نبود که به نیروها داده شود. همین حضور باز خط بطلانی بر گزاره قهر مردم با جبهه بود. گفتمان انقلاب اسلامی ریشه دینی دارد و به اعتقادات مردم گره خورده و به راحتی نمی‌توان این گفتمان را از جان و نهاد مردم ایران جدا کرد.

> امریکایی‌ها فکر می‌کردند با قبول قطعنامه ۵۹۸ حرکت انقلاب اسلامی متوقف می‌شود و ایران در نهایت ضعف قرار دارد که قطعنامه را قبول کرده ولی از همان روزی که قطعنامه پذیرفته شد، دشمنان شاهد پیروزی‌های پشت سر هم برای ایران بودند که منشأ آن به قطعنامه ۵۹۸ برمی‌گشت

وقتی مجموع این عوامل را کنار هم می‌گذاریم هوشمندی و آینده‌نگری امام را به خوبی درمی‌یابیم.

امام در همان اوایل جنگ در پیام به حبیب شطی (دبیر کل سازمان کنفرانس اسلامی) حرف اول را آخر زد و فرمود اول باید بعثی‌ها از مرزهای ایران بیرون بروند تا بعداً مذاکره کنیم. امام مثل یک نظامی کارکشته در جنگ عمل می‌کرد. امام در دفاع مقدس یک فرمانده با مقامی تشریفاتی نبود. محسن رضایی وقتی می‌خواست فتح‌المبین را انجام بدهد و دچار تردید می‌شود با هواپیما می‌آید و از امام رهنمود می‌خواهد. در خیبر و والفجر ۸ نیز شاهد رهنمودهای امام هستیم. خاطرم هست عملیات بدر عدم‌الفتح شد و شهید مهدی باکری در این عملیات به شهادت رسید. امام پیغامی با این مضمون داد که به آقامحسن و آقاصیاد بگویید انبیا در جنگ‌ها بعضاً دچار شکست می‌شدند، خودتان را برای عملیات‌های بعدی آماده کنید. این پیام حرف‌های زیادی دارد. هشت سال دفاع مقدس در طول تاریخ ایران بی‌نظیر است. هشت سال یک ملت با کمترین امکانات ایستادگی کرد و اجازه نداد خاکش اشغال شود. از ۳۰۰ سال پیش در هر جنگی قطعه‌ای از خاک و جغرافیای ایران از آن جدا شده بود اما در دفاع مقدس یک متر زمین جابه‌جا نشد که این در تاریخ بی‌نظیر است. نفت ما را نمی‌خریدند، پایگاه‌های نفتی ما را زدند و ما را به جیره‌بندی وادار کردند اما ملت ایران کوتاه نیامد و مقاومت کرد. این نشان از قوت فکری امام است که این گونه جبهه‌ها را فرماندهی و مدیریت می‌کرد. جوان‌های ۱۹، ۲۰ ساله فرمانده لشکر و فرمانده قرارگاه می‌شدند که اینها از ما می‌توانیم امام می‌آمد. امام به این جوانان هویت داد. پرورش روحی امام بزرگی و عظمت زیادی به این جوانان داد.

نگاه

عملیات رمضان
ضربات سخت به نیروی زرهی دشمن

■ مهدی پورصفا

عملیات الی بیت‌المقدس و رمضان در بهار و تابستان سال ۶۱، ضربات سختی به ارتش عراق وارد کرد. در این میان رمضان از اهمیت بیشتری برخوردار است چراکه برای اولین بار نیروهای ایرانی از مرزهای بین‌المللی گذشتند و به بصره نزدیک شدند.

■■■

عملیات رمضان اگرچه به هدف نهایی خود یعنی تصرف بصره نرسید اما ضربه سنگینی به نیروهای زرهی عراق وارد کرد. صدام در دو عملیات الی بیت‌المقدس و رمضان بیش از ۱۰۰۰ دستگاه تانک از دست داد. نیروهای پیاده ایرانی هنگام نبرد به سرعت میان تانک‌های عراقی رخنه می‌کردند و با موشک‌های سبک RPG7 آنها را مورد هدف قرار می‌دادند. همچنین پرسنل ارتش با موشک‌اندازهای تاو هم رکورد خوبی در شکار تانک‌های بعثی کسب کردند.

مهم‌ترین تانک عراقی که نیروهای ایرانی برای اولین بار نبرد با آن را تجربه کردند T72 بود. البته نمونه‌ای که در اختیار ارتش بعث بود، با نمونه‌های استاندارد ارتش شوروی که در خط تماس در اروپای غربی بودند تفاوت فراوانی داشت. زره این تانک‌ها مقاومت کمتری از نمونه‌های شوروی داشتند و سیستم هدف‌گیری آن همچنان از نمونه‌های آنالوگ بود. با این حال همین نمونه اولیه توانست در مقابل حملات راکت‌های سبک مقاومت بیشتری نشان بدهد.

همین عملکرد سبب شد تا بعدها نمونه‌های پیشرفته‌تری از این تانک در اختیار نیروهای عراقی قرار بگیرد. چنانچه نیروهای ایرانی در عملیات مهمی چون والفجر ۸ و کربلای ۵ نبردهای سنگینی را با تانک‌های T72 به خصوص در یگان‌های گارد ریاست جمهوری تجربه کردند. همین تانک‌ها به همراه نیروهای زبده گارد ریاست جمهوری قرار بود در جنگ اول خلیج فارس به جنگ امریکایی‌ها بروند، اما شوارتسکف ژنرال امریکایی زرنگ‌تر از آن بود که نیروهای خود را مستقیم به نبرد با زبده‌ترین نیروهای عراق بفرستد؛ بمب‌افکن‌های B52 امریکایی که از جزیره «دیه‌گو گارسیا» برمی‌خاستند به صورت تمام‌وقت این یگان‌ها را در نزدیکی شهر ناصریه آنچنان در هم کوبیدند که تمام آنها زمین‌گیر شدند.

عملیات رمضان را همچنین می‌توان نبرد ایران با استحکامات سنگین عراقی‌ها دانست. استحکامات و عوارض ایجاد شده در حد فاصل بصره تا مرز شلمچه قدمتی بیش از جنگ ایران و عراق داشت. همان گونه که رژیم گذشته تلاش می‌کرد با قدرتمندتر کردن لشکر ۹۲ زرهی آمادگی نیروهای زمینی را در مقابل عراق بالا ببرد، ارتش عراق نیز استحکامات جدی مانند کانال ماهی را تدارک دیده بود. این کانال در عملیات بعدی از جمله عملیات کربلای ۵ از مهم‌ترین صحنه‌های نبرد بین ایران و عراق بود.

در فاصله عملیات الی بیت‌المقدس تا رمضان، بعثی‌ها بخش دیگری از موانع را در شرق بصره ایجاد کردند. مهم‌ترین استحکامات عراق در این منطقه خاکریزهای مثلثی شکل بود که با سقوط یکی از اضلاع آن، امکان دفاع و مقاومت از سوی سایر اضلاع این سنگرها فراهم می‌شد.

یکی دیگر از خصوصیات رمضان، انجام آن در تیرماه بود. گرمای بالای ۴۰ درجه در منطقه جغرافیایی جنوب مشقات زیادی برای نیروهای ایرانی به وجود آورد. از همین رو تا پایان جنگ اغلب عملیات‌های بزرگ ایران در جنوب در ماه‌های سرد سال انجام می‌شد.

پس از عملیات رمضان بازسازی نیروهای زرهی و رزمی عراق اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسید. کمااینکه عراق در آن زمان مشکلات عدیده مالی داشت. طبق گفته «کنت.آر. تیمرمن» عراق از کمبود مواد غذایی رنج می‌برد و گاه در بازارهای این کشور تا مدت‌ها کره، تخم مرغ و گوشت پیدا نمی‌شد. اما خرید سلاح نیز برای بغداد حیاتی بود. اینجا بود که یکی از شگفت‌انگیزترین همکاری‌های شوروی و امریکا در زمان جنگ سرد رقم خورد. طبق این فرمول عراق می‌توانست اسلحه خود را نقد خریداری کند و غذای خود را قسطی!

خرید نقد نصیب شوروی شد چراکه ۹۵ درصد تجهیزات زمینی این کشور ساخت شوروی بود. از خرداد ۶۱ تا آبان همین سال که عملیات محرم آغاز شد ۴۰۰ فروند تانک T55 و ۲۵۰ فروند تانک T72 از سوی شوروی به عراق داده شد. دولت امریکا نیز در آبان ۱۳۶۱ یک اعتبار ۳۰۰ میلیون دلاری برای صادرات غله و محصولات کشاورزی به عراق فراهم کرد. این امتیاز باعث شد تا عراق بتواند نیروی بیشتری از روستاهای خود را برای نبرد با ایران اعزام کند.

عملیات رمضان نقطه عطفی چه در سطح تاکتیک‌های جبهه ایران و چه در روابط قدرت‌های حاضر در این نبرد بود. ایران نشان داد مصمم است تا نیل به اهدافش پیش برود و صدام حسین هم می‌تواند به کمک کشورهای دیگر حساب کند. مسیری که البته به بدهکار شدن عراق و در نتیجه اشتباه راهبردی در اشغال کشور کویت با چراغ سبز ضمنی امریکایی‌ها انجامید.

جدول

طراح: علیرضا سجادی فر ■ شماره ۶۲۵۹

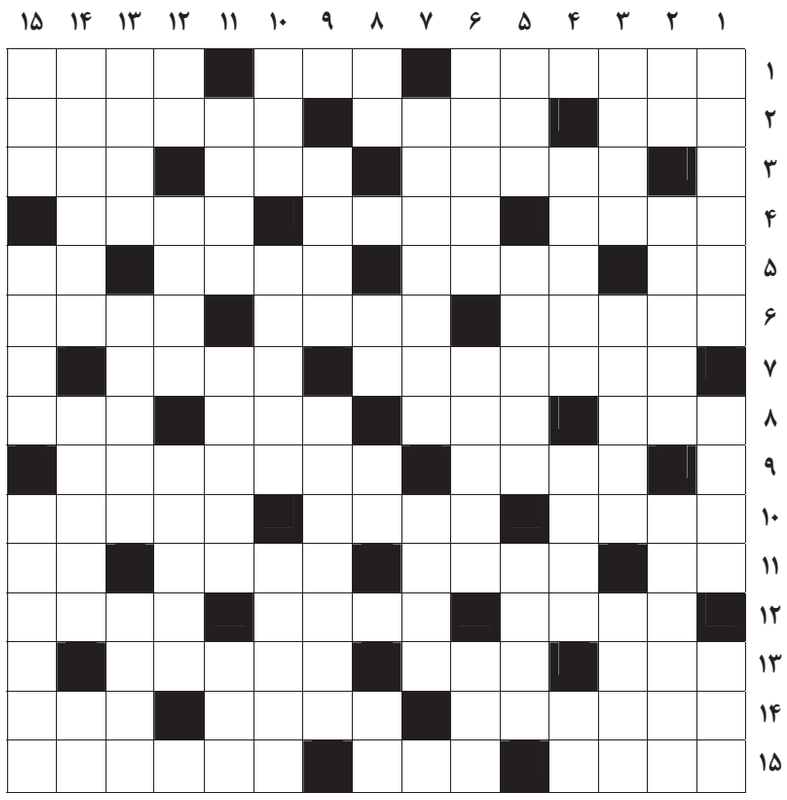

از راست به چپ

■ ۱- انسان کم‌توقع- عزیر پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها- جدید ■ ۲- رقیب ایران باستان- تنگه‌ای که دریای سیاه را به دریای مرمره پیوند می‌دهد- روغنی نفتی که در ترکیب داروها و روغن‌های طبی کاربرد دارد ■ ۳- تنیسور بنام اسپانیایی- پایتخت سوئیس- جواب مثبت ■ ۴- شهری در استان زنجان- تأثیرگذار- همانند ■ ۵- مرز ناتمام- دربند- کشوری در دامنه هیمالیا- ویتامین انعقاد خون ■ ۶- نوعی برنج مرغوب- دم بریده- شریک زندگی ■ ۷- آرشیو- سلول جنسی ■ ۸- آواز پنهانی دل در حالت ترس و نگرانی- از نام‌های انسان در قرآن- از حروف انگلیسی- رگ گردن ■ ۹- حشره گزنده- حرکتی در کشتی ■ ۱۰- صدای خنده بلند- لانه پرندگان شکاری- چراغ تک شعله پایه‌دار ■ ۱۱- رود آرام- بازار سرمایه- پرخور- قدم یک‌پا ■ ۱۲- مرزه- خدای هندوان- اندیشیدن ■ ۱۳- اهلی- انگشت بزرگ دست و پا- ضرب شمشیر ■ ۱۴- غیردیجیتال- نام چند تن از پادشاهان انگلیسی- خمیازه ■ ۱۵- از بخش های اوستا- نوعی پخت برنج- از گل‌های خوشبو

از بالا به پایین

■ ۱- دستورکار- کاکلی- عقیده انتخاباتی ■ ۲- از اقمار مشتری- مساوی- انقلاب علمی و صنعتی اروپا که از ایتالیا آغاز شد ■ ۳- نام مادر پیامبر اسلام- خبر دروغ- کشور مسقط ■ ۴- زبان و خط اشکانی- نزدیکی- نت میانی ■ ۵- بنده- کشیدنش در اماکن عمومی ممنوع است- پایتخت لهستان ■ ۶- اسم‌ها- محل ذخیره کالا- فنی در کشتی ■ ۷- شهر باستانی ایتالیا که به عنوان مهد معماری و هنر از آن یاد می‌شود- شادمانی ■ ۸- جفت ماده- حرف فقدان- بازی محلی- تکرار حرفی ■ ۹- نفت دریای شمال- ماده مغذی میوه‌ها و سبزیجات ■ ۱۰- خورشید- وسیله رسم دایره- انرژی حاصل از سوختن مواد غذایی ■ ۱۱- ضمیر اشاره جمع- کلبه اسکیموها- نهی شاعرانه از آمدن ■ ۱۲- پایان‌نامه- الهام گرفته- از شهرهای کریمه ■ ۱۳- ابزار- آماسیده- نام قدیم ویتنام ■ ۱۴- فتوکپی خشک- گواهینامه پایان تحصیلات متوسطه- عدد ماه ■ ۱۵- گوارا- پایین بازو- عنوان سلاطین مغول ایران

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری قرار دهید که در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه در سه فقط یک بار به کار روند.

		۱			۷			
	۴	۶		۳				
						۸		۳
۸						۷	۵	
	۲		۴					
			۷	۱	۲		۳	
	۶	۹						۷
					۴	۹		۱
				۷	۱			

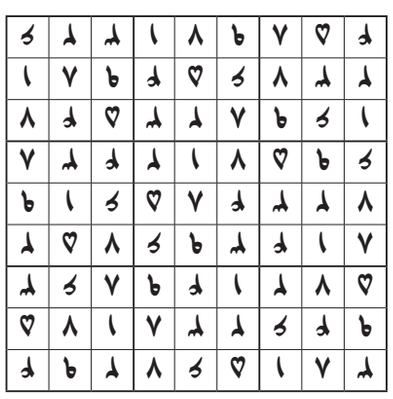

جدول کلمات متقاطع
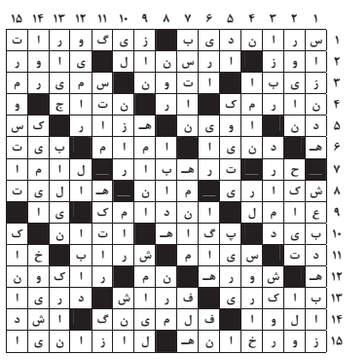
پاسخ جدول شماره ۶۲۵۸